

---

*Ajánló, egyszer'smind Elő-Beszéd.*

---

## Édes Hazám !

**H**ogy ezen nagy, és mezfizire ki-terjedő munkára fejemet vetni mérészelem, egyedül hozzád viseltető tartozással tellyes szerezetemennek ösztönétől származik, a' mellytől belsőképpen már régtől fogva únfoltattam, hogy valamely hasznos munkát, mint annak zálogát terjeszszek elődbe, a' mellynek olvasása, ne tsak gyönyörködtesse, mind a' két te kebeledbe lakó Nemet; de ezen felül az emberi társaságra való nézve, minden Sorsba lévő Rendnek a' meg-elégedésig hasznot-is okozzon. Meg-vallom, sokáig elmelkedtem azon, hogy minémű munkát vegyek előmbe tárgyomhoz való el-jutására; végtére határt vetettem gondolatimnak, és el-tökéllettem magamba, hogy a' Világnak közönséges Históriaját élő nyelve-

den, mely alázatossággal terjeszszem elődbe. Nem-is ok nélkül, mert vala-  
mint XII. Károly Svéciai Királynak éle-  
tét ki-adván, elő-járó beszédembe ki-  
tettem, hogy a' világi életet tekintvén,  
minden Tudományok között, a' Histó-  
riának Tudománya leg-hasznossabb  
légyen: úgy mostan-is aztat itten ki-  
tenni bátorokodom. Által sem-is látha-  
tom, hogy miképpen lehetne ennél hasz-  
nossabb egy tudomány, mivel ez, el-  
sőben-is, kit-kit a' Mindenható nagy  
Úr Istennek meg-esmérésére vezet. Má-  
sodszor, meg-tanít bennünket, hogy  
ezen Menyeyi Felség, ezen roppant  
nagy Világot, miért teremttette. Har-  
madszor, utat mutat az örökké tartan-  
dó Boldogfágnak el-nyerésére, mivel  
az elő-forduló fok példákból, ki-ki  
által fogja látni, miképpen kellessen  
a' jó erköltsöket gyakorlani, a' rosz-  
szakat pediglen magától el-hárítani,  
melly munkálkodások légyenek ezen  
tzelnek el-érésére vezető kalaúzzai  
minden embernek. Mind ezek felett,  
kinek-kinek az-is szemébe fog tűnni,  
hogy a' régi időkbe minémű állapot-  
ba éltek az emberek, miként állottak-  
fel a' Társaságok, ezeknek minémű  
elő-járói voltak, hasonlóképpen, mi-  
ként

ként állottak-fel, annyi nagy, és kisebb Országok, és Birodalmak, mint nőttek ezek, és végtére, miért jutottak illy fok Birodalmak végső pusztulásra-is. Melly okokra való nézve választattak Császárok, Királyok, és egyéb országló Fejedelmek, 's minden-féle hivatalokra miért emeltettek-fel az emberek, ezek minémű Törvényeket szabtak, mint országlottak, kik voltak közöttök dítséretet, és kik ótsárlást érdemlők. Melly okból támadtak annyi számtalan véres háborúk, kik voltak ezekbe nevezetes, és ditső Vezérek, és ezen háborúknak miért volt szerentsés, vagy szerentsétlen ki-menetelek, a' midőn ezeket a' kívánt békesfégek követték, a' frigy-kötések, melly pontok alatt végződtek. Utólyára, miként szerzettettek, mind a' Fő, mind a' szép tudományok, ezekkel a' szép Mesterfégek-is. Szóval, meg-tanít mind azokra-is, valamiket a' meg-foghatatlan nagy böltsesfégű Úr Isten maga ingyen való kegyelméből az emberi Nemzetnek javára, böltségére rendelt, és alkotott.

Mind ezekre való nézve, Kedves Hazám! táplál a' reményfég, hogy igye-

## *Elő-Befszéd.*

kezetemet, és munkámnak első részét, nem csak jóvá hagyni, de kedvessen-is méltóztatod venni.

Valamiket ezen tsekély munkám foglal magában, nem kérkedem azokkal, hogy elmém szüleménnyei vólnának, mert erre elégtelen-is vólna, hanem némelly jeles Authorokból, úgy-mint Rollin, Milóth, Baumgarten, Schrök, 's többek mások írásiból ki-szedetett, és egybe szerkeztetett valóságok, a' mellyek nem másokra, egyedül a' világi, vagy-is úgy mondatni szokott Civilis Státusra terjednek, következőképpen munkám nem fordítás.

Meg-kelletik vallanom, hogy az Egyházi História, nagyon szövevényes a' világnak közönséges históriájával, úgy hogy a' ki amabba jól vándorlott, ebbe nagy meg-világosítást, és segedelmet nyer. Én mindazonáltal leg-kisebb részit-is az Egyházi históriának ezen munkámba nem kívántam bé-iktatni, rész szerént azért, mivel így igen sokra, és hofzszasra terjedne munkám, mindenek felett pedig azért, hogy pör-lő Társ (mivel Theologus nem vagyok) a' vallás dolgába nem akarok lenni, hanem ezeket el-mellőzván, csak a' világi történeteket kívánom elődbe adni.

Tsak most fellyebb tettem-ki, hogy ezen munkám nem fordítás, mivel ha valamellyikének a' fent meg-nevezett Authoroknak, vagy-is másoknak munkáját Magyar nyelvünkre által fordítánám, vagy pörlő Társnak tenném magamat, vagy-is hamis fordítónak kellene lennem, ezeket pedig így mutatom-meg.

Milóth Apátúr Római Catholicus, és Frantzia Országi születés vala, mellyért-is a' maga közönséges világi históriáját, a' mellyet a' Pármai Hertzeg Don Ferdinánd kérésére ki-adott, maga anyai nyelvén, és nem Németh nyelven, a' mellyet tellyesféggel nem-is értett, írta. Így lévén valósággal a' dolog, ki hihetné-el aztat, hogy ő a' Római Pápákról, és a' Római Catholica vallásról úgy írt volna, a' mint ezen munkáját, Vilhelmus Ernestus Christiáni, a' Dániai Királynak Tanátsossa, és a' Természet tudományának Profesora, Királynának parantsolattyára Német nyelvre fordította. Ő Augustána vallású Úr lévén, maga vallásának formájába öntötte fordítását, és ezzel maga ellen pörlésre fel-indította, mind a' Római Catholicusokat, mind Reformá-

tus Atyánkfiainkat. Hogy ha ő originális munkát tett volna, úgy senki vétkül aztat nékie nem tulajdoníthatná, mivel ki-ki maga vallása szerént, nem csak gondolkodni, de írni-is tartozik. Mi több, ezen fordításának harmadik kötettyéhez ragaszttya az Anyaszentegyház históriáját-is, Milóth Apátur-nak pedig Frantzia Originálissába ez nem találtatik, mellynek valóságára útasítom, minden Frantzia nyelvet ér-tő Kegyes Olvasót, ezen jeles munká-nak olvasására. Schrök Mátyás Tú-dós Úr, Hazánknak érdemes fia, és a' Vittenbergai Universitásnak neveze-tes Tagja, és ugyan ottan a' História Tudománynak Professora, a' Világnak közönséges históriáját, a' melly nála-mis meg-vagyon, Német nyelven ki-adta; ő a' vallás dolgairól abba, maga val-lása szerint írt, de eztet senki nékie ba-lúl nem veheti, sem meg-nem ítélni, ez originális munka. De ha én ezen mun-káját anyai nyelvünkre kívánnám for-dítani, tartoznám a' vallás dolgába ki-tett tikkellyeit, magam vallása szerint meg-változtatni; de épen ezért, én ha-mis fordítója-is lennék. Ezeket ki-ki által látván, mint fellyebb ki-tettem, sem porló Társ, sem hamis fordító nem aka-

akarok lenni, kit-kit maga vallásába békesfélegbe élni kívánom hagyni, melyért egyedül a' világi történetekről léfzen ezen munkám, a' mellynek-is Bévezetésebe, melly a' Könyvnek Foglalatját fogja követni, méltóztassanak a' Kegyes Olvasók figyelmetessen betekinteni, és az abba ki-tett dolgokat jól fejekbe venni.

Mivel pedig több kötetekre terjed munkám, úgy vélem, hogy három Esztendőknék el-folytok előtt nehezen adhatom-ki az utolsó kötetet. Hogy-ha pedig az alatt Istenem ki-szóllittana e' Világból, talán fog találtatni Hazámba egy Valaki, a' ki a' fent meg-nevezett kút-fejekből, a' történeteket valamint én meritem, úgy fogja meríteni, és már az általam ki-írtatott úton, mind addig fog menni, míglen a' mint magam kívánom ohajtott végét éri. Megfeütközzön abba, valamint magam se háboríttatom-meg, hogy talán mások-is, vagy forditanak, vagy-is írnak más Authorokból illetén munkát, mert mennyi nem jött már ki Deák, és más nyelveken, még-is mindenike kedves. Bóldognak fogom magamat tartani én-is, ha kedves Hazám! előtted, ha nem

*Elő - Beszéd.*

munkám, leg-alább jóra igyekező szándékom, kedvesléget fog nyerni, és meg-nem szűn szerezni, el-hitetvén magaddal, hogy poromig lések

**Édes Hazám!**

*Írtam Szakoltzai házomban 1795 - dik  
Eszterendőben, November havának  
18 - dik napján.*

igaz híved,  
A' Xi - adó.